

ADEQUACIÓ DELS PERFILS PROFESSIONALS

Josep M. Martí

Director de Ràdio Barcelona – Cadena SER

En el sector audiovisual, les transformacions en els perfils i en els rols professionals motivats pel canvi de paradigma tecnològic són percebuts de manera diferent en els mitjans convencionals que en els nous; els primers han iniciat una etapa de transició i estan abocats a un canvi de la seva actual cultura productiva, mentre que els segons han nascut ja immersos en el canvi tecnològic, per tant, des del punt de vista de la producció i de l'organització, no s'entén ni duent a terme cap procés especial de reestructuració.

El títol de la ponència, l'adequació dels perfils professionals tradicionals en el nou entorn digital, ens exigeix enfocar l'anàlisi des de la perspectiva del que està succeint o el que creiem que succeirà en ràdio i televisió convencional. A més, tota aproximació a l'estudi d'aquesta problemàtica ha de fer-se des d'un doble vessant: en primer lloc, cal veure com s'està produint la integració de les noves tecnologies en l'organització dels mitjans i després analitzar com s'estan modificant o transformant les pràctiques professionals.

A Espanya no existeix una informació fiable sobre els canvis tecnològics en el sector audiovisual, cosa molt diferent al que succeeix en la major part dels països del continent, on s'està desenvolupant una investigació sistematitzada sobre el tema, en la qual participen els agents del sector i alguns organismes públics i professionals; com a mostra, un exemple: a França funciona l'Observatoire des Nouvelles Technologies de l'Information, de la Communication et des Métiers i s'han publicat treballs.¹

Una percepció empresarial confusa

En els mitjans, la primera lògica que funciona sempre des del punt de vista empresarial és la de la justificació de la inversió en tecnologia; des d'a-

1. J. RANNOU et al., 1992, *Les Métiers de l'image et du son. Rapport au groupe interministériel pour les formations des métiers de l'image et du son*, París: Ministère de la Culture.

quest punt de vista, la digitalització porta aparellada una disminució del treball necessari per a obtenir una major productivitat; pel que fa referència a la transformació dels suports clàssics o a la creació dels nous, la lògica que empren els directius empresarials es fonamenta en la relació existent entre la formulació d'una demanda en el mercat, la inversió necessària per a satisfer-la i la possibilitat de fer-hi negoci o, dit d'una altra manera, no hi ha inversió clara per a nous mitjans si no existeix una acreditada oportunitat d'obtenir beneficis.

Anem per parts. Tal com ja hem explicat, en la qüestió de la producció digital, el problema que més inquieta actualment les empreses és el del cost de la inversió necessària per a transformar l'estructura analògica existent, però també preocupa la incertesa que genera en l'interior de les organitzacions la materialització dels canvis i com aquests acaben integrant-se en la seva cultura productiva. La convergència de tots els sistemes en la informàtica genera por al fet que es produeixi un desfasament tecnològic, bàsicament a causa del temor que els canvis dels sistemes operatius facin perillar la costosa inversió efectuada. Les experiències conegudes ens diuen que per regla general els plans d'implantació de la digitalització en els mitjans acumulen endarreriments; els processos de presa de decisions són llargs i al final els dubtes s'aclareixen en la mesura en què es constata que la substitució porta aparellada la promesa d'una disminució immediata dels costos fixos i que es poden amortitzar les inversions en un termini molt curt.

Un cop superat el primer escull, el segon amb el qual s'encaren els mitjans convencionals i particularment les seves empreses és el de com s'assimilen les noves estructures organitzatives. La convergència de tots els sistemes creatius, tècnics, publicitaris i de gestió, així com la integració o l'encavallament d'algunes funcions professionals tradicionals, planteja molts problemes quan s'intenta aplicar-los d'una manera total i definitiva. Per exemple, a algunes empreses els costa assumir que han de canviar radicalment la seva política formativa i que no només han de fer front al reciclatge del seu personal sinó que, a més, han de posar en marxa projectes de formació continuada; una cosa molt allunyada del que havia estat la pràctica habitual en aquest camp, centrada únicament en l'entrenament del personal per tal que pogués utilitzar correctament els nous aparells i sistemes operatius.

Una percepció professional defensiva

En relació directa amb algunes de les estratègies empresarials descrites, el canvi de paradigma provoca en els treballadors el que podríem anomenar un doble efecte complementari de tecnofòbia i de marginació. Alguns estaments professionals perceben que les noves tecnologies comporten un allun-

yament de la força de treball en el procés de producció tècnica de la ràdio i la televisió o, dit d'una altra manera, un cert aïllament social dels treballadors. Aquest doble efecte es concreta en les crítiques que es fan sobre la pèrdua de la capacitat creativa dels mitjans i dels seus programes que alguns verbalitzen amb la expressió següent: «Els ordinadors no substitueixen l'hàbil ús de les màquines i limiten les característiques dels formats dels productes audiovisuals».

En els períodes de presa de decisions previs a la implantació dels nous sistemes, es produeix el que podríem anomenar una reacció al·lèrgica al canvi; els problemes se succeeixen: descontrol, falles tècniques, disminució de la producció, etc. Problemes que, malgrat el desenvolupament d'algunes activitats més o menys formatives, fan que les dificultats creixin arreu.

A risc dels resultats que es podrien obtenir d'una investigació més detallada, podem dir que en algunes de les experiències conegudes en els mitjans tradicionals espanyols s'estan produint un cert tipus de mutacions induïdes en alguns dels oficis professionals, les quals podríem resumir així:

- Desaparició de determinades funcions professionals fins ara dedicades exclusivament a la mediació tècnica. Dins d'aquest apartat prenen especial rellevància els operadors tècnics, els muntadors, els càmeres i altres.
- Aparició de nous perfils professionals que integren una doble funció: per una banda la creativa i per l'altra la del domini dels sistemes de producció.
- Crisi de la identitat socioprofessional en amplis sectors de les plantilles: es fa difícil la separació del treball creatiu del treball reproductiu. Reiterem aquí el que s'ha dit sobre que la integració d'ambdues facetes està comportant problemes seriosos en alguns mitjans.²

Els ritmes dels canvis professionals i de la formació dels nous perfils

Tot i el que s'ha avançat en l'apartat anterior, la realitat està demostrant que el ritme dels canvis professionals no pot separar-se de la integració real de les noves tecnologies. Tal com s'està duent a terme la implantació en alguns mitjans, els esmentats canvis s'estan, més que produint, intuïnt. De manera general podríem dir que:

- Les opcions de substitució integral són escasses. Fins ara els mitjans prefereixen implantacions parcials; en algunes televisions i ràdios es porten a terme, per exemple, en el departament d'informatius, on els gestors suposen que existeix una major disposició per part dels professionals. Així les

2. Les reaccions d'alguns comitès d'empresa dels mitjans s'estan plantejant de manera resistencialista.

coses, podem dir que de moment coexisteixen i coexistiran les tecnologies analògiques amb les digitals.

- Les reconversions són difícils; alguns plans de sistemes integrals segueixen propugnant la separació entre departaments de les àrees de tècnica, emissions, exteriors, producció de programes, etc. El manteniment de l'*statu quo* tradicional motiva que en alguns casos les mateixes persones que manejaven els aparells analògics ho facin ara amb els nous; en d'altres s'ha passat el personal excedent a les àrees que encara utilitzen les antigues tecnologies.

- Malgrat totes les dificultats, comença a formar-se en l'interior dels mitjans una certa consciència que els nous rols i perfils professionals s'inseriran en un marc en el qual es produirà un domini integrat del treball creatiu i del tècnic, i que se superarà al final la clàssica divisió d'ambdós àmbits. El professional del futur apareix amb un perfil mitjà de capacitació més completa, més generalista des del punt de vista formatiu, però més especialitzat en el desenvolupament de funcions concretes.

- Del que hem vist fins ara, i sense pretendre fer-ne cap inventari precís, alguns dels nous perfils professionals es correspondrien amb els descriptors següents:

- *Media manager*. Controlador del sistema de producció i dels continguts dels programes i de les emissions.

- *System manager*. Tècnic dels sistemes informàtics i de comunicacions que intervenen en tots els processos productius i que treballen paral·lelament amb els creatius.

- *Experts en la creació de nous serveis de valor afegit*. La potencialitat de contingut multimèdia dels mitjans tradicionals, ràdio i televisió, requerirà professionals que desenvolupin els serveis sincrònics –vinculats a l'emissió– i els asincrònics –complementaris de l'emissió.

- *Experts en el reciclatge i emmagatzematge dels continguts creatius*. El cicle de vida del producte audiovisual s'allargarà; el programa o la programació especialitzada s'idearà pensant en una graella específica i en la seva multidifusió o en la seva transformació en subproductes derivats als quals es donaran altres utilitats de difusió o de registre en altres suports de comercialització.

- *Ideadors de nous formats monomèdia i multimèdia per als mitjans convencionals*. Existirà la necessitat ineludible de crear nous formats per a abastir la demanda de la capacitat portadora dels nous suports digitals. En alguns casos, la figura de l'expert-ideador-programador-realitzador coincidirà en la mateixa persona, responsable única del format, cas per exemple d'alguns productes radiofònics per al cable i el satèl·lit.

Aquesta és una primera aproximació als canvis professionals que provoca el nou paradigma tecnològic. El procés en el nostre país es troba en fase inicial i el dolent del cas és que en el seu desenvolupament passem dels dis-

cursos més entusiastes dels tecnofílics als apocalíptics dels tecnofòbics; no existeixen fòrums de reflexió ni en el sí dels mitjans ni a l'interior d'alguns col·lectius professionals implicats. Amb independència d'altres factors, el que es tracta de saber és si al final els canvis suposaran un enriquiment de les pràctiques professionals que vagin en benefici de la qualitat dels continguts dels mitjans audiovisuals.